

Vergaderjaar 2025–2026

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 3447

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 11 juni 2026

De vaste commissie voor Europese Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 18 mei 2026 over inzake de geannoteerde agenda Raad Algemene Zaken van 16 juni 2026 (Kamerstuk 21 501–02, nr. 3427), de brief d.d. 16 januari 2026 inzake de Kabinetsreactie AIV-advies loyale samenwerking in de EU (Kamerstuk 36 715, nr. 31) en de brief d.d. 18 mei 2026 inzake het Verslag informele Raad Algemene Zaken van 11 mei 2026 (Kamerstuk 21 501–02, nr. 3399).

De vragen en opmerkingen zijn op 8 juni 2026 aan de Minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd. Bij brief van 11 juni 2026 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Van Meetelen

De griffier van de commissie,
Blom

Inhoudsopgave

I	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	3
	Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie	6
	Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie	9

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken. Hierover hebben zij de volgende vragen.

De leden van de D66-fractie vragen hoe het kabinet staat tegenover het voorstel van de Europese Commissie om hoofdstuk 2 van de onderhandelingen met Montenegro over toetreding tot de Europese Unie (EU) te sluiten.

1. Antwoord van het kabinet

Hoofdstuk 2 omvat onder andere de toegang tot de arbeidsmarkt in lidstaten, coördinatie van socialezekerheidsstelsels, versterking van de capaciteit van de arbeidsinspectie, en samenwerking tussen lidstaten en de Europese Arbeidsautoriteit. Bij de behandeling van de *Draft Common Position* (DCP) voor dit hoofdstuk zijn tevens de transitiemaatregelen behandeld voor vrij verkeer van werknemers en voor arbeidsmobiliteit op grond van het vrij verkeer van diensten afspraken vastgelegd.

Het kabinet weegt de bredere (rechtsstaats-)situatie in Montenegro zodanig dat het een kritisch-constructieve grondhouding heeft ten aanzien van voorstellen van de Commissie voor het onder voorbehoud sluiten van individuele hoofdstukken. Het kabinet kan dit steunen, mits Montenegro blijvend investeert in versterking van de administratieve en personele capaciteit, en aan de beleidsinhoudelijke *closing benchmarks* voor individuele hoofdstukken is voldaan.¹ Voor hoofdstuk 2 ziet de *benchmark* op het instellen van adequate organisatorische structuren en administratieve en personele capaciteit om op het moment van toetreding toe te zien op effectieve implementatie van het EU-acquis dat valt onder hoofdstuk 2.

Nederland heeft tijdens de behandeling van de DCP in Brussel opgeroepen tot deugdelijke implementatie van hervormingen en nauwe, blijvende monitoring door de Commissie. Voor de transitiemaatregelen voor vrij verkeer van werknemers heeft Nederland een verlenging van de mogelijke maximumduur met 2 jaar gerealiseerd. Daarmee wordt het mogelijk om arbeidsmobiliteit na EU-toetreding van Montenegro voor een initiële periode van 4 jaar te beperken, wat vervolgens nog verlengd kan worden met achtereenvolgens 3 en 2 jaar. Bij eerdere toetredingen bedroegen de maximale termijnen voor deze overgangsmaatregel

¹ Kamerstuk 23 987, nr. 398

2+3+2 jaar. Ook is het op verzoek van Nederland mogelijk geworden om de bredere maatschappelijke gevolgen, zoals op huisvesting, mee te wegen bij een eventueel besluit tot verlenging. Tot slot heeft Nederland naast het vrij verkeer van werknemers ook transitiemaatregelen voor arbeidsmobiliteit op grond van het vrij verkeer van diensten vastgelegd in een aantal sectoren die volgens het Roemer-rapport² als risicosector gezien worden voor misstanden en uitbuiting van laagbetaalde arbeidsmigranten. Voor deze transitiemaatregelen geldt dezelfde maximumduur als voor het vrij verkeer van werknemers.

Het kabinet steunt het onder voorbehoud sluiten van dit hoofdstuk, nu de Commissie bevestigt dat Montenegro aan de *closing benchmark* voldoet, en de transitiemaatregelen naar tevredenheid zijn versterkt. Naar verwachting zal er in de Raad unanieme steun zijn voor deze stap en wordt en marge van de Raad Buitenlandse Zaken van 15 juni een Intergouvernementele Conferentie georganiseerd om deze stap te markeren.

Wat zijn de exacte aandachtspunten van het kabinet bij de compromisteksten voor de gedeeltelijke algemene oriëntaties (PGA's) en op welke punten komen zij nog niet overeen met het kabinetsstandpunt?

2. Antwoord van het kabinet

De laatste versies van de compromisteksten voor de gedeeltelijke algemene oriëntaties (PGA's) zijn grotendeels in lijn met de kabinetsinzet zoals geformuleerd in de Kamerbrief van 22 mei jl.³ Voor de PGA inzake de nationale en regionale partnerschapsplannen (NRPP) heeft het kabinet met name aandacht voor de uitvoerbaarheid van de plannen en de aanscherping van de rechtsstaatconditionaliteiten. Ten aanzien van de PGA van het Europees Concurrentievermogenfonds (ECF) pleit het kabinet met gelijkgestemde lidstaten voor het vasthouden aan excellentie als uitgangspunt en kijkt het kabinet nauwgezet naar de toegang en restricties omtrent de *governance* in het ruimtevaartdomein. Ook hecht het kabinet eraan dat het defensie-industrie hoofdstuk binnen het ECF open staat voor associatie van derde landen. Met betrekking tot de PGA in Global Europe zijn betrokkenheid van de Raad en een effectieve en juridisch houdbare migratieconditionaliteit belangrijke aandachtspunten voor het kabinet.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda ter voorbereiding op de Raad Algemene Zaken d.d. 16 juni 2026. Naar aanleiding van deze agenda hebben de leden nog enkele vragen.

De leden van de VVD-fractie constateren dat het tijdens deze Raad onder andere zal gaan over het Meerjarig Financieel Kader (MFK). Volgens de geannoteerde agenda kan het kabinet zich grotendeels vinden in de inhoud van de gedeeltelijke algemene oriëntatie voor het fonds voor Nationale en Regionale Partnerschapsplannen, het Europees Concurr-

² «Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan,» Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, oktober 2020.

³ Kamerbrief d.d. 22 mei 2026 inzake update van de inzet van het kabinet ten aanzien van de onderhandelingen over het Meerjarig Financieel Kader en het eigenmiddelenbesluit van de EU voor de periode 2028–2034, Kamerstuk 22 112, nr. 4357.

tievermogenfonds en Europa in de Wereld. Wel heeft het kabinet nog aandachtspunten in de verordeningen, waaronder een verdere versterking van de rechtstaat. Op welke manier is het kabinet van plan om via de betreffende verordeningen meer aandacht voor rechtstatelijke aspecten te creëren? Houdt de inzet van het kabinet in dat bepaalde gelden uit de fondsen niet naar lidstaten mogen vloeien waarbij de rechtstaat niet op orde is, of wordt hiermee een andere vorm van versterking van de rechtstaat bedoeld? Wat zijn de andere aandachtspunten betreffende de verordeningen waar het kabinet naar verwijst in de geannoteerde agenda, en verwacht het kabinet dat er voor het bereiken van deze aandachtspunten een meerderheid te vinden is?

3. Antwoord van het kabinet

Het kabinet is van mening dat lidstaten die de rechtsstaat en fundamentele waarden niet respecteren hun recht op Europees geld verliezen. Samen met gelijkgezinde lidstaten zet het kabinet zich in voor zowel het behoud van de door de Europese Commissie voorgestelde versterking van de rechtsstaatconditionaliteiten, als voor verdere aanscherping van de rechtsstaat- en Handvestconditionaliteiten in het volgend Meerjarig Financieel Kader (MFK). De versterkte rechtsstaatconditionaliteiten voor het volgend MFK zijn met name opgenomen in de huidige compromistekst voor het NRPP. Deze compromistekst bevat horizontale voorwaarden die betrekking hebben op de rechtsstaatsbeginselen en het EU-grondrechtenhandvest. Als een lidstaat niet (meer) aan deze voorwaarden voldoet, vindt geen uitbetaling plaats. Ook moeten lidstaten in hun plannen laten zien dat zij opvolging geven aan de landenspecifieke aanbevelingen op het terrein van rechtsstaat uit het rechtsstaattrapport en het Europees Semester. Dit sluit grotendeels aan bij de eerdergenoemde inzet van het kabinet. Zie ook de beantwoording van de vorige vraag over andere aandachtspunten van het kabinet inzake PGA's.

De leden van de VVD-fractie constateren voorts dat er tijdens de Raad stil zal worden gestaan bij de «Eén Europa, één markt»-routekaart. Deze leden ondersteunen de overkoepelende intentie van deze routekaart om de regeldruk in Europees verband, daar waar mogelijk, tegen te gaan. Welke stappen is het kabinet van plan te zetten om ervoor te zorgen dat deze routekaart zo snel mogelijk tot concrete resultaten zal leiden?

4. Antwoord van het kabinet

Alle acties in de routekaart sluiten aan bij het kabinetsvoornemen uit het coalitieakkoord om de interne markt te voltooien. Meer specifiek werkt het kabinet aan versterking van de Europese interne markt op grond van de interne-markt actie-agenda. Deze is recent geactualiseerd en u bent hierover bij brief geïnformeerd.⁴ Versterking van de interne markt ligt in onze eigen handen en hangt niet af van externe factoren. Diverse acties in de routekaart zijn onderdeel van de actieagenda. Het kabinet zal bewaken dat het interne-marktperspectief expliciet bij alle onderdelen van de routekaart wordt meegenomen.

De leden van de VVD-fractie stellen vast dat het tijdens de Raad ook zal gaan over de Artikel 7-procedure die in 2018 tegen Hongarije is gestart. Net als het kabinet menen deze leden dat de verkiezingswinst van Magyar een positieve ontwikkeling is. Wel constateren zij dat het kabinet middels een Benelux-interventie aandacht zal vragen voor de thema's waarover

⁴ Kamerstuk 22 112, nr. 4361

richting Hongarije nog zorgen bestaan. Over welke thema's gaat het, en welke verbeteringen hebben er op deze thema's sinds de installatie van Magyar in Hongarije plaatsgevonden?

5. Antwoord van het kabinet

De artikel 7-procedure tegen Hongarije richt zich op zorgen over onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, corruptie en belangenverstrengeling, ruimte voor het maatschappelijk middenveld, gelijke rechten voor minderheden, academische vrijheid en mediavrijheid en privacy en gegevensbescherming. De nieuwe Hongaarse regering laat zien dat zij een serieuze Europese koers wil varen en zet zich in voor het herstel van de rechtsstaat en de bescherming van de Europese waarden. Dit werd ook bevestigd tijdens het bezoek van de Minister van Buitenlandse Zaken aan Boedapest op 1 juni jl., het eerste buitenlandbezoek dat Minister Anita Orbán ontving. Hongarije heeft inmiddels besloten om deel te nemen aan het Europees Openbaar Ministerie, om de terugtrekking uit het Internationaal Gerechtshof (ICC) te herroepen en om een wetvoorstel in te dienen om het Soevereiniteitsbureau op te heffen. Hongarije zal tijdens deze Raad de voortgang verder toelichten. Het kabinet zal middels een Benelux-interventie optimisme uitdragen over de door de nieuwe Hongaarse regering ingezette koers en de verwachtingen uitspreken dat Hongarije de benodigde duurzame hervormingen zal doorvoeren, bijvoorbeeld op het terrein van anti-corruptie, belangenverstrengeling, rechterlijke onafhankelijkheid, academische vrijheid en gelijke rechten van minderheden.

De leden van de VVD-fractie hebben tot slot nog enkele vragen over het EU-toetredingsproces van Montenegro. Deze leden constateren dat er op 22 april 2026 een ad hoc werkgroep is opgericht om een toetredingsverdrag met Montenegro op te stellen. Wat zijn tot dusver de resultaten van deze ad hoc werkgroep? Op welke manier is deze werkgroep van plan om invulling te geven aan de ambitie van de Europese Commissie om te werken aan een nieuwe generatie EU-toetredingsverdragen? In hoeverre is dit begrip al concreet ingevuld voor Montenegro, en wat zullen de consequenties hiervan voor Montenegro, de EU, en Nederland zijn?

6. Antwoord van het kabinet

De werkgroep richt zich nu eerst op technische aanpassingen aan het EU-acquis die nodig zijn bij toekomstige EU-toetreding van Montenegro. In een latere fase start de groep met werken aan het toetredingsverdrag, en wordt er gesproken over aanvullende waarborgen en overgangsmaatregelen. Naar verwachting zal daarover ook discussie plaatsvinden in de Raadswerkgroep COELA en in Coreper over welke waarborgen en overgangsmaatregelen lidstaten en de Commissie wenselijk en noodzakelijk achten. Uw Kamer heeft als bijlage bij de Kamerbrief EU-uitbreiding, waarborgen en de Toekomst van Europa⁵ een non-paper ontvangen met daarin ideeën voor (gerichte) overgangsmaatregelen en waarborgen.

⁵ Kamerbrief inzake EU-uitbreiding, waarborgen en de Toekomst van Europa, Kamerstuk 23 987, nr. 412

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken van 16 juni. Over deze agenda hebben deze leden de volgende vragen.

De leden van de PVV-fractie verzoeken het kabinet precies uiteen te zetten welke onderdelen van de voorgestelde gedeeltelijke algemene oriëntaties voor de Nationale en Regionale Partnerschapsplannen (NRPP), het Europees Concurrentievermogen en «Europa in de wereld» onomkeerbare politieke of financiële gevolgen kunnen hebben, ondanks de stelling van het kabinet dat er nog geen besluitvorming plaatsvindt over de overkoepelende financiële elementen van het MFK.

De leden van de PVV-fractie verzoeken het kabinet per verordening aan te geven welke bevoegdheden, beleidsruimte of uitvoeringsmacht verschuiven van lidstaten naar de Europese Commissie.

7. Antwoord van het kabinet

Met het vaststellen van de deelakkoorden (PGA's) wordt tijdige sturing gegeven en de Raadsinzet voor het volgend MFK tijdelijk vastgezet om informele gesprekken over de verordeningen met het Europees Parlement te kunnen starten. Na consultaties met het Europees Parlement en definitief akkoord in de Europese Raad over de «negotiating box» worden de verordeningen nader uitgewerkt. Er worden op dit moment dus geen onomkeerbare stappen gezet. De gemoderniseerde structuur van het MFK, met meer resultaatgerichte financiering, heeft gevolgen voor de besluitvorming over de besteding van EU-middelen. Bij resultaatgerichte financiering vindt uitbetaling immers plaats op basis van vooraf afgesproken mijlpalen en doelstellingen. Het kabinet is hier voorstander van omdat het de effectiviteit van EU-middelen kan vergroten. Het kabinet heeft daarbij telkens scherp aandacht voor een passende rolverdeling tussen de lidstaten, de Raad en de Commissie. Zo heeft Nederland gepleit voor het garanderen van betere betrokkenheid van de Raad en het inperken van zelfstandige uitvoeringsbevoegdheden voor de Commissie, in het bijzonder in het kader van het NRPP en Global Europe.

De leden van de PVV-fractie verzoeken het kabinet aan te geven of het Europees Semester, en de landenspecifieke aanbevelingen, volgens het kabinet ook gebruikt mogen worden om Nederland aan te spreken op nationale keuzes rond belastingen, hypotheekrenteaftrek, woningmarkt, pensioenstelsel, arbeidsmarkt en sociale zekerheid. Deze leden verzoeken het kabinet te bevestigen dat landenspecifieke aanbevelingen formeel niet bindend zijn, maar in de praktijk steeds vaker kunnen worden gekoppeld aan EU-financiering, begrotingsregels en politieke druk vanuit Brussel.

8. Antwoord van het kabinet

De landenspecifieke aanbevelingen zijn op zichzelf genomen niet bindend. De landenspecifieke aanbevelingen die de Commissie voorstelt zijn in de ogen van het kabinet gebaseerd op een grondige analyse in de landenrapporten die de Commissie opstelt en aanbevelingen van de Raad voor het economische beleid van de eurozone. Hierbij vindt het kabinet het belangrijk dat de landenspecifieke aanbevelingen de lidstaten een voldoende mate van beleidsvrijheid geven om deze te adresseren. Voldoende

beleidsvrijheid is van belang voor nationaal draagvlak, eigenaarschap en uitvoerbaarheid.

In het voorstel van de Europese Commissie voor het nieuwe MFK worden de landenspecifieke aanbevelingen gekoppeld aan EU-financiering.⁶ Een deel van de EU-middelen zal worden verstrekt via NRPP, het nationale plan dat door de lidstaat zelf zal worden opgesteld. Deze plannen moeten volgens het Commissievoorstel een significant deel van de uitdagingen die zijn geïdentificeerd in het kader van het Europees Semester, in het bijzonder in de landenspecifieke aanbevelingen, adresseren.

De leden van de PVV-fractie verzoeken het kabinet toe te lichten waarom de Artikel 7-procedure tegen Hongarije in de agenda expliciet wordt gekoppeld aan aansluiting bij het gemeenschappelijk buitenlands- en veiligheidsbeleid, waaronder steun aan Oekraïne en sancties tegen Rusland, en daarbij te bevestigen dat deze rechtsstaatprocedure en de beoordeling van EU-financiering uitsluitend mogen worden gebaseerd op objectieve juridische voorwaarden en niet mogen worden gebruikt als politiek drukmiddel om democratisch gekozen regeringen tot buitenland-politieke gehoorzaamheid aan Brussel te dwingen.

9. Antwoord van het kabinet

Zoals in het antwoord op vraag 4 is toegelicht zal het kabinet middels een Benelux-interventie optimisme uitdragen over de door de nieuwe Hongaarse regering ingezette koers en de verwachtingen uitspreken dat HON de benodigde duurzame hervormingen zal doorvoeren. Aansluiting bij het Gemeenschappelijk Buitenland en Veiligheidsbeleid (GBVB), waaronder steun aan Oekraïne en sancties tegen Rusland vormen geen onderdeel van de artikel 7-procedure tegen Hongarije.

Tegelijkertijd zet het kabinet zich in conform de motie Van Lanschot c.s.⁷, die de regering verzoekt om zich er in EU-verband bij de Europese Commissie voor in te zetten dat Hongarije de rechtsstaat herstelt, zich opnieuw in lijn brengt met gedeelde waarden en het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid zoals steun aan Oekraïne en sancties tegen Rusland, en de hervormingen doorvoert om te voldoen aan de voorwaarden voor Europese financiering.

De leden van de PVV-fractie verzoeken het kabinet uiteen te zetten welke concrete gevolgen het onder voorbehoud sluiten van hoofdstuk 28 met Montenegro heeft voor het verdere toetredingsproces. Deze leden verzoeken het kabinet daarnaast de mogelijke gevolgen voor het onder voorbehoud sluiten van hoofdstuk 2 over vrij verkeer van werknemers met Montenegro voor Nederland in kaart te brengen, waaronder druk op sociale voorzieningen en extra druk op de arbeids- en woningmarkt.

10. Antwoord van het kabinet

Het onder voorbehoud sluiten van hoofdstuk 28 heeft geen gevolgen voor overige onderdelen van het toetredingsproces. Montenegro zal voor elk hoofdstuk aan de relevante *closing benchmarks* moeten voldoen. Na het onder voorbehoud sluiten van hoofdstuk 28 en van hoofdstuk 2 zullen 16 van de 33

⁶ Kamerstuk 22 112, nr. 4144

⁷ Kamerstuk 21 501-02, nr. 3383

hoofdstukken in de toetredingsonderhandelingen met Montenegro onder voorbehoud zijn gesloten.

Bij de behandeling van de *Draft Common Position* voor hoofdstuk 2 heeft Nederland rekening gehouden met het kwantitatief onderzoek door het Centraal Planbureau⁸, waaruit de verwachting naar voren komt dat arbeidsmigratie relatief beperkt zal toenemen door de toekomstige toetreding van Montenegro. Toetreding van Montenegro zonder transitiemaatregelen zorgt naar verwachting voor ca. 4.000 extra arbeidsmigranten in Nederland tien jaar na toetreding volgens het Centraal Planbureau. Dit zal waarschijnlijk beperkt drukken op de sociale voorzieningen, arbeids- en woningmarkt, maar neemt niet weg dat we hierop goed voorbereid moeten zijn. Nederland heeft daarom bij de behandeling van hoofdstuk 2 stevig ingezet op een langere maximale duur van de transitiemaatregelen voor verkeer van werknemers en transitiemaatregelen voor arbeidsmobiliteit op grond van het vrij verkeer van diensten en hierbij resultaat behaald. Bij de eventuele verlenging van transitiemaatregelen wordt voortaan bovendien ook de impact op onder meer de woningmarkt meegewogen. Zie hierover ook het antwoord op vraag 1.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de kabinetsreactie op het advies van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) en hebben daarover nog enkele vragen. Deze leden verzoeken het kabinet te bevestigen dat een tegenstem of het gebruik van een veto door een lidstaat volgens de AIV niet kan worden beschouwd als een schending van de plicht tot loyale samenwerking, en uiteen te zetten waarom het kabinet desondanks inzet op afschaffing van het vetorecht binnen het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid en het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid.

11. Antwoord van het kabinet

Elke lidstaat heeft het recht om bij besluitvorming in de Raad tegen te stemmen. De Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) is van mening dat het uitbrengen van een tegenstem geen schending is van het beginsel van loyale samenwerking in juridische zin. Er kan volgens de AIV in de context van besluitvorming wel sprake zijn van een schending van de politieke gedragsnorm die in dit beginsel besloten ligt. Het kabinet zet in op uitbreiding van meerderheidsbesluitvorming in GBVB om de effectiviteit van het GBVB te vergroten, in lijn met de motie Klos⁹ en motie Klos en Van der Lee¹⁰, waarmee een breder doel wordt gediend dan enkel omgaan met (gepercipieerd) niet-loyaal stemgedrag.

De leden van de PVV-fractie verzoeken het kabinet daarnaast toe te lichten waar voor het kabinet de grens ligt tussen een legitiem nationaal belang van een lidstaat en zogenoemd «ondermijnend gedrag.»

⁸ Zie <https://www.cpb.nl/persbericht/eu-uitbreiding-leidt-naar-verwachting-tot-beperkte-extra-migratie-naar-nederland> en de aanbestedingsbrief bij Kamerstuk 21 501–31, nr. 809

⁹ Kamerstuk 21 501–20, nr. 2338

¹⁰ Kamerstuk 21 501–02, nr. 3400

12. Antwoord van het kabinet

Elke lidstaat kan in onderhandelingen en bij stemming over een besluit in EU-verband opkomen voor nationale belangen, zo ook Nederland. Door legitieme nationale belangen kenbaar te maken is het vaak mogelijk om gezamenlijk tot een compromis te komen. In bepaalde omstandigheden kan een positie in onderhandelingen of stemgedrag als ondermijnend worden ervaren. Een indicatie daarvoor kan bijvoorbeeld zijn wanneer er geen rechtstreeks verband bestaat tussen het besluit dat op tafel ligt en het nationale belang waaraan wordt gerefereerd.

De leden van de PVV-fractie verzoeken het kabinet uiteen te zetten hoe het begrip «loyale samenwerking» wordt afgebakend, zodat dit niet kan worden gebruikt als politiek drukmiddel tegen democratisch gekozen regeringen die een andere koers varen op migratie, klimaat, buitenlandbeleid of EU-uitbreiding.

13. Antwoord van het kabinet

Elke lidstaat heeft het recht om tegen te stemmen en op te komen voor nationale belangen. Het beginsel van loyale samenwerking omvat, zoals toegelicht door de AIV, niet alleen een juridische norm maar ook de politieke gedragsnorm om bereidheid te tonen om mee te werken aan compromissen ten behoeve van de besluitvorming. De praktijk toont aan dat de overgrote meerderheid van besluiten in de Raad worden vastgesteld met consensus, waarbij nationale belangen zoveel mogelijk worden meegenomen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken van 16 juni 2026 en het AIV-advies «De kracht van loyale samenwerking binnen de EU», en de kabinetsreactie daarop. Deze leden delen de kernboodschap van het advies dat Europese samenwerking niet vrijblijvend is. Juist in een tijd van oorlog op het Europese continent, geopolitieke druk en economische onzekerheid moet de Europese Unie slagvaardig zijn. Dat vraagt om lidstaten die elkaar ruimte geven, maar ook om lidstaten die gemaakte afspraken nakomen. Wie lid is van een rechtsgemeenschap, kan immers diezelfde rechtsgemeenschap niet van binnenuit ondermijnen. Deze leden hebben enkele vragen bij het advies en de kabinetsreactie.

Kabinetsreactie AIV-advies loyale samenwerking in de EU

Aanbeveling 1: Zorg dat ondermijnend gedrag niet loont

De leden van de CDA-fractie steunen het uitgangspunt dat ondermijnend gedrag niet mag lonen. Kan het kabinet concreet maken waar voor Nederland de rode lijn ligt? Welke gedragingen kwalificeert het kabinet als «ondermijnend gedrag»?

14. Antwoord van het kabinet

Zoals aangegeven in antwoord op vraag 11, kan bepaald gedrag van lidstaten tijdens het besluitvormingsproces als ondermijnend worden ervaren. Daarnaast wijst de AIV op ondermijnend gedrag na de fase van besluitvorming. Bijvoorbeeld als een lidstaat zich niet houdt aan de gemaakte afspraken.

De AIV adviseert om ondermijnend gedrag in het buitenlandbeleid waar mogelijk te omzeilen, onder meer door vaker gebruik te maken van gekwalificeerde meerderheid, constructieve onthouding of nauwere samenwerking. Deze leden zijn positief over «constructieve onthouding». Dat kan voorkomen dat één lidstaat de hele EU blokkeert. Is het kabinet bereid in EU-verband te pleiten voor een politieke afspraak dat lidstaten een veto of constructieve onthouding altijd schriftelijk en openbaar motiveren? Zou dat volgens het kabinet helpen om misbruik van het veto tegen te gaan?

15. Antwoord van het kabinet

Een politieke afspraak om een veto of constructieve onthouding schriftelijk of openbaar te motiveren, kan bijdragen aan samenwerking tussen lidstaten en daarmee aan de effectiviteit van beleidsterreinen waarvoor unanimiteit geldt, zoals het GBVB. Het kabinet zet zich in voor een effectiever GBVB onder meer door uitbreiding van meerderheidsbesluitvorming in lijn met de motie Klos¹¹ en motie Klos en Van der Lee.¹² Het kabinet staat ervoor open de politieke verklaring als optie mee te nemen in verdere verkenning van mogelijkheden om de effectiviteit van het GBVB, of andere beleidsterreinen waarvoor unanimiteit geldt, te vergroten.

De leden van de CDA-fractie vinden het zorgelijk als nationale leiders tijdens een EU-voorzitterschap de indruk wekken namens de EU te spreken, terwijl zij afwijken van de gezamenlijke EU-lijn. Deelt het kabinet dat dit de geloofwaardigheid van de EU kan schaden, bijvoorbeeld richting Rusland? Welke maatregelen zijn genomen om te voorkomen dat een roulerend EU-voorzitterschap wordt gebruikt voor nationale buitenlandpolitiek die haaks staat op de EU-lijn?

16. Antwoord van het kabinet

Het roulerend voorzitterschap van de Raad heeft geen bevoegdheden op het terrein van EU-externe vertegenwoordiging. Het kabinet hecht groot belang aan eenheid in het optreden van de EU, en veroordeelt handelingen die deze eenheid ondermijnen. Indien nodig en passend zal Nederland, samen met EU-instellingen en andere lidstaten en van geval tot geval, bespreken welke gevolgen verbonden zouden moeten worden aan eventueel ondermijnend gedrag.

Aanbeveling 2: Benut de politieke gereedschapskist om de cultuur van loyale samenwerking en onderling vertrouwen te versterken

De leden van de CDA-fractie constateren dat de AIV het belang benadrukt van politieke dialoog, onderling vertrouwen en het bespreekbaar maken van loyale samenwerking. Is het kabinet bereid loyale samenwerking actief te agenderen in de Raad Algemene Zaken, zoals de AIV adviseert? Zo ja, op welke termijn? Zo nee, waarom niet?

17. Antwoord van het kabinet

Het kabinet onderschrijft het belang van loyale samenwerking, en benadrukt dit ook in EU-verband, bijvoorbeeld in de context van waarborgen in nieuwe toetredingsverdragen. Het kabinet zet zich ervoor in dat toetredingsverdragen het beginsel van loyale

¹¹ Kamerstuk 21 501–20, nr. 2338

¹² Kamerstuk 21 501–02, nr. 3400

samenwerking stevig verankeren, zoals uitgelegd in de Kamerbrief EU-uitbreiding, waarborgen en de Toekomst van Europa en de bijgaande non-paper met ideeën voor (gerichte) overgangsmaatregelen en waarborgen.¹³ In discussies over nieuwe toetredingsverdragen en EU-hervormingen, zal het kabinet hier stevig op inzetten.

De AIV stelt verder dat vertrouwen vraagt om diplomatieke investering en kennis van het Europese krachtenveld. Het kabinet erkent dat het postennet hierbij belangrijk is om goed zicht te krijgen op het krachtenveld. Deze leden vragen of het kabinet concreet kan maken wat dit betekent voor de Nederlandse posten in EU-lidstaten en voor de Permanente Vertegenwoordiging. Komt er extra capaciteit voor rechtsstaat, EU-besluitvorming en coalitievorming? Hoe wordt geborgd dat Nederlandse diplomaten voldoende Europese ervaring opbouwen?

18. Antwoord van het kabinet

In het kader van de Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) adviezen «Grip door begrip»¹⁴ en «Tactisch en praktisch»¹⁵ heeft het kabinet eerder al geïnvesteerd in de basiskennis van de EU onder ambtenaren, waaronder ook Nederlandse diplomaten. Het kabinet vindt het belangrijk dat ambtenaren over voldoende EU-kennis beschikken.

Ook wordt ingezet om het aantal Nederlanders bij de EU-instellingen te vergroten, zodat ambtenaren meer EU-ervaring op kunnen doen en deze kennis over kunnen brengen binnen het Rijk.

In het kader van het Nederlandse voorzitterschap van de Raad, in de tweede helft van 2029 zal moeten worden geïnvesteerd in extra formatieplekken bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de andere departementen in Den Haag, plaatsen bij de Europese posten en bij de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU in Brussel. Dit geldt ook voor de EU-kennis en EU-ervaring.

Tot slot is van belang dat in het coalitieakkoord is afgesproken om ter versterking van de positie van Nederland in het buitenland vanaf 2027 te intensiveren op het postennetwerk van ambassades, consulaten-generaal en permanente vertegenwoordigingen. Zoals in de Beleidsbrief Buitenlandse Zaken 2026¹⁶ is opgenomen volgt de nadere uitwerking van de invulling van de intensivering in het postennet in de ontwerpbegroting 2027 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Aanbeveling 3: Benut de juridische gereedskapskist om niet-loyale samenwerking tegen te gaan ten volle

De leden van de CDA-fractie steunen een strenge koppeling tussen EU-geld en respect voor rechtsstaat en fundamentele rechten. Nederlands belastinggeld mag niet bijdragen aan regeringen die de rechtsstaat afbreken of de Unie ondermijnen. De AIV wijst op Artikel 7 en op mogelijkheden om EU-subsidies stil te leggen bij schending van fundamentele waarden. Deze leden vragen of het kabinet kan toelichten welke

¹³ Kamerbrief inzake EU-uitbreiding, waarborgen en de Toekomst van Europa, 23 987, nr. 412

¹⁴ IOB-rapport Grip door begrip

¹⁵ IOB-rapport Tactisch en praktisch

¹⁶ Kamerstuk 36 800 V, nr. 103

concrete voorstellen Nederland hiervoor op tafel legt. Gaat het kabinet bijvoorbeeld pleiten voor automatische opschorting van fondsen bij ernstige rechtsstaatschendingen? Hoe denkt het kabinet te kunnen voorkomen dat lidstaten elkaar blijven beschermen en Artikel 7 daardoor tandoeloes blijft?

19. Antwoord van het kabinet

Het kabinet zet zich met gelijkgestemde lidstaten onverminderd in om het rechtsstaatinstrumentarium verder te versterken. Het kabinet zet allereerst in op aanvullende waarborgen ter bescherming van de waarden van de EU, waaronder de rechtsstaat, in de nieuwe generatie toetredingsverdragen en bij interne hervormingen in het licht van toekomstige EU-uitbreiding. Zo stelt het kabinet in het kader van nieuwe toetredingsverdragen een non-regressiebepaling voor die terugval op eerbiediging van EU-waarden na toetreding verbiedt, zet het kabinet in op een verplichting tot (onderzoek naar de) inzet van financiële rechtsstaatinstrumenten, een vernieuwde vrijwaringsclausule of regulier handhavend instrumentarium zoals de inbreukprocedure,¹⁷ en roept het kabinet op tot discussie over het tijdelijk afwijken van de procedurele regels van artikel 7 van het EU-Verdrag om de effectiviteit van deze procedure te versterken. Daarnaast zet het kabinet zich, in het kader van de onderhandelingen over het volgende MFK en in lijn met de motie Olger van Dijk c.s.,¹⁸ in voor een sterke en effectieve koppeling tussen het respecteren van de rechtsstaat en fundamentele rechten en het ontvangen van fondsen uit de EU-begroting. Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 2.

De AIV adviseert om de juridische gereedschapskist volledig te benutten, waaronder inbreukprocedures en procedures bij het Hof van Justitie van de EU. Het kabinet stelt dat het primaat voor inbreukprocedures bij de Europese Commissie ligt. Deze leden begrijpen dat uitgangspunt, maar vragen wel onder welke voorwaarden het kabinet bereid is zelf, samen met gelijkgezinde lidstaten, juridische stappen te zetten. Welke lessen trekt het kabinet uit zaken waarin Nederland samen met andere lidstaten aan de zijde van de Commissie optreedt bij schending van fundamentele EU-waarden?

20. Antwoord van het kabinet

Het is primair aan de Commissie om een inbreukprocedure te starten tegen gevallen van (gepercipieerde) niet-loyale samenwerking. Het kabinet weegt per geval of Nederland de Commissie wil steunen in EU-Hofzaken. Het kabinet wil niet speculeren over gevallen waarin Nederland, zelf of met andere lidstaten, daartoe het initiatief neemt. Nederland is een actieve speler voor het EU Hof van Justitie, onder andere in EU-Hofzaken over EU-waarden. Ervaring leert dat Nederland door deelname aan een EU-Hofzaak samen met andere lidstaten een effectieve bijdrage kan leveren aan de rechtsontwikkeling en de gewenste uitkomst in een EU-Hofzaak.

Tot slot vragen de leden van de CDA-fractie of het kabinet bereid is jaarlijks, bijvoorbeeld bij de Staat van de Europese Unie, te rapporteren over gevallen van ondermijnend gedrag, de Nederlandse inzet daarop, het

¹⁷ Kamerbrief inzake EU-uitbreiding, waarborgen en de Toekomst van Europa, 23 987, nr. 412

¹⁸ Kamerstuk 36 715, nr. 9

gebruik van rechtsstaatinstrumenten, blokkades in het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid en de voortgang op meer meerderheidsbesluitvorming.

21. Antwoord van het kabinet

Het kabinet heeft aandacht voor de genoemde thema's en zal de Kamer wanneer relevant informeren over de laatste ontwikkelingen en Nederlandse positie, via geannoteerde agenda's, verslagen en debatten van (Europese) Raden.

Geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken van 16 juni 2026

De leden van de CDA-fractie lezen dat de Raad een eerste bespreking voert over het lentepakket en de landenspecifieke aanbevelingen. Deze leden hechten aan gezonde overheidsfinanciën en een stabiele eurozone. Lidstaten moeten hervormen waar dat nodig is en hun begroting op orde houden. Kan het kabinet aangeven welke hoofdlijn het verwacht in de aanbevelingen voor Nederland? Op welke punten verwacht het kabinet aanbevelingen over woningbouw, arbeidsmarkt, productiviteit, investeringsklimaat, energie-infrastructuur en defensie-uitgaven?

22. Antwoord van het kabinet

De kabinetsappreciatie van de door de Commissie voorgestelde landenspecifieke aanbevelingen voor Nederland is te vinden in de nazending van de geannoteerde agenda van de Eurogroep en Ecofinraad.¹⁹ De aanbevelingen raken, net als vorig jaar, aan alle in de vraag genoemde beleidsterreinen.

De leden van de CDA-fractie lezen dat het wetgevingsprogramma voor 2026 zich richt op onder meer defensie en veiligheid, simplificatie en bescherming van democratie en waarden. Kan het kabinet een overzicht geven van de wetgevingsvoorstellen die Nederland in 2026 het meest belangrijk vindt? Welke voorstellen wil Nederland versnellen, welke wil Nederland aanpassen en welke wil Nederland tegenhouden?

23. Antwoord van het kabinet

In een tijd van geopolitieke instabiliteit moet de EU slagvaardig, welvarend en veilig blijven. Zoals in de Staat van de Unie-brief²⁰ uiteengezet ziet het kabinet daarbij prioriteiten zoals het versterken van de concurrentiekracht; een modern, betaalbaar en eerlijk MFK; investeringen in defensie en veiligheid; het verminderen van migratiedruk en stimulatie van terugkeer. Ook zal het kabinet aandacht houden voor de problematiek van ruimtelijke ordening en versimpeling van regelgeving. Het kabinet verwelkomt veel voorstellen vanuit de Commissie voor dit jaar. Voor een appreciatie per commissievoorstel, verwijst het kabinet graag naar de kabinetsappreciatie van het Commissiewerkprogramma (CWP) 2026.²¹

De leden van de CDA-fractie lezen dat de Artikel 7-procedure tegen Hongarije opnieuw wordt besproken. Zij zien dat de verkiezingsuitslag in Hongarije hoopvol kan zijn, maar delen de lijn dat de procedure pas kan worden afgerond als de rechtsstaat duurzaam is hersteld, zoals ook vervat

¹⁹ Kamerstuk 21 501-07, nr. 2124

²⁰ Kamerstuk 36 866, nr. 1

²¹ Kamerstuk Vergaderjaar 2025-2026, 22 112, nr. 4217

in de aangenomen motie-Van Lanschot c.s. (Kamerstuk 21 501–02, nr. 3383). Kan het kabinet aangeven welke concrete hervormingen Hongarije wat het kabinet betreft moet doorvoeren voordat beëindiging van de Artikel 7-procedure aan de orde kan zijn?

De leden van de CDA-fractie vragen daarnaast of het kabinet concreet kan aangeven onder welke voorwaarden Hongarije weer aanspraak kan maken op 16,4 miljard euro aan geblokkeerde EU-subsidies. Welke hervormingen moeten hiervoor gerealiseerd worden?

24. Antwoord van het kabinet

De voorwaarden waaraan Hongarije moet voldoen om weer in aanmerking te komen voor de geblokkeerde EU-middelen liggen op het terrein van anti-corruptie, belangenverstrengeling en rechterlijke onafhankelijkheid. Deze zijn opgenomen als supermijlpalen in het uitvoeringsbesluit ter goedkeuring van het Hongaarse herstelplan, als corrigerende maatregelen in het uitvoeringsbesluit voor maatregelen tegen Hongarije op grond van de MFK-rechtsstaatsverordening en als horizontale en thematische randvoorwaarden in de Common Provisions Regulation (CPR). In lijn met de moties van Lanschot c.s.²² en Sjoerdsma c.s.²³ pleit het kabinet ervoor dat Hongarije de rechtsstaathervormingen doorvoert voordat de geblokkeerde EU-middelen worden vrijgegeven.

De leden van de CDA-fractie lezen dat hoofdstuk 28 over consumenten- en gezondheidsbescherming onder voorbehoud kan worden gesloten met Montenegro. Kan het kabinet toelichten welke benchmarks volledig zijn gehaald en welke stappen nog openstaan? Hoe wordt na sluiting onder voorbehoud gecontroleerd dat hervormingen ook echt worden uitgevoerd?

25. Antwoord van het kabinet

De *closing benchmarks* voor hoofdstuk 28 zien op het omzetten van regels over consumentenrechten, overdraagbare ziekten en lichaamsmateriaal in wetgeving en het realiseren van voldoende capaciteit voor de uitvoering en handhaving van het acquis. De Commissie monitort ook na het onder voorbehoud sluiten van een hoofdstuk onder andere of Montenegro administratieve en personele capaciteit verder versterkt. Nederland benadrukt in de behandeling van de *Draft Common Position* voor het onder voorbehoud sluiten van hoofdstukken altijd het belang van dergelijke monitoring. Bij dit hoofdstuk geldt dat bijvoorbeeld voor een actieplan voor consumentenbescherming en productveiligheid. De Raad wordt hier periodiek over geïnformeerd.

De leden van de CDA-fractie constateren ten slotte dat Griekenland in aanloop naar de Europese Raad van 18–19 juni 2026 officieel een amendement heeft ingediend op de concept-Raadsconclusies, waarmee aan de Commissie gevraagd wordt een stresstest uit te voeren op de binnenlandse productiecapaciteit van brandstoffen in vredes- en crisistijden om de potentiële risico's voor de defensieparaatheid, de leveringszekerheid en de strategische autonomie te beoordelen. Deze leden vragen hoe het kabinet tegen dit amendement aankijkt.

²² Kamerstuk 21 501–02, nr. 3383

²³ Kamerstuk 21 501–02, nr. 2543

26. Antwoord van het kabinet

De onderhandelingen en gesprekken over de Raadsconclusies van de ER zijn in volle gang. Wat er wordt gewisseld in Coreper en voorstellen die door andere lidstaten in Coreper worden gedaan, valt onder het diplomatieke verkeer en onder de vertrouwelijkheid van de beraadslaging (artikel 6 RvO van de Raad).